15/07/2024

Η διαταγή δόθηκε: «Σκοτώστε τον Μακάριο»

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Το πραξικόπημα για ανατροπή του Μακάριου και η εισβολή της Τουρκίας σχεδιάσθηκαν χωριστά, είχαν, όμως, σύνδεση μεταξύ τους. Ήταν δύο σχέδια, που δεν θα μπορούσαν να υλοποιηθούν χωρίς πρώτα να κινηθεί η χούντα και στη συνέχεια η Τουρκία. Ήταν, δηλαδή, ένα σχέδιο με δύο όψεις, που υλοποιήθηκε σε συνεννόηση όλων των εμπλεκόμενων.

Περαιτέρω, μέσα από έγγραφα της εποχής αναδεικνύεται και η σχέση της χούντας με την ΕΟΚΑ Β, την οποία κάποιοι επιχειρούν να αμφισβητήσουν για να καλύψουν τους εδώ υποκινούμενους από το στρατιωτικό καθεστώς της Ελλάδος.

Η εμπλοκή Ελλαδιτών αξιωματικών, η χρηματοδότηση της παράνομης οργάνωσης

και των γριβικών εφημερίδων, επιβεβαιώνουν τη σχέση αυτή. Υπενθυμίζεται συναφώς ότι με την ανατροπή του Παπαδόπουλου από τον Δημήτριο Ιωαννίδη, υπήρξε αμέσως επαφή με την ηγεσία της ΕΟΚΑ Β. Χαρακτηριστική ήταν η παρέμβαση του χουντικού Κοσμά Μαστροκόλια —συνδέσμου του Ιωαννίδη με την ΕΟΚΑ Β— με την ηγεσία της ΕΣΕΑ. Ο Μαστροκόλιας υπέδειξε πως «θα πάνε θαυμάσια μετά το πραξικόπημα εις Ελλάδα. Η κατάσταση είναι υπέρ της Κύπρου, είναι καθαρά αντιμακαριακό κίνημα, δυσαρεστημένο από πάρα πολύ καιρό και καλώς ή κακώς συνδέεται με το Κυπριακό». Σημείωσε πως η θέση των γριβικών εφημερίδων πρέπει να είναι κατ' αρχήν επιφυλακτική διά να μην εκτεθεί το καθεστώς των Αθηνών.

Αρχηγός του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου ήταν ο ταξίαρχος Μ. Γεωργίτσης. Ο αρχηγός της Ε.Φ. Γ. Ντενίσης, απουσίαζε στην Αθήνα καθώς ως γνωστό, στις 13 Ιουλίου 1974 συγκλήθηκε στην Αθήνα σύσκεψη υπό τον Γκιζίκη για να συζητήσει «το θέμα της Κύπρου». Δεν ολοκληρώθηκε και αποφασίσθηκε, δήθεν, να συνεχισθεί τη Δευτέρα. Τη Δευτέρα έγινε το πραξικόπημα.

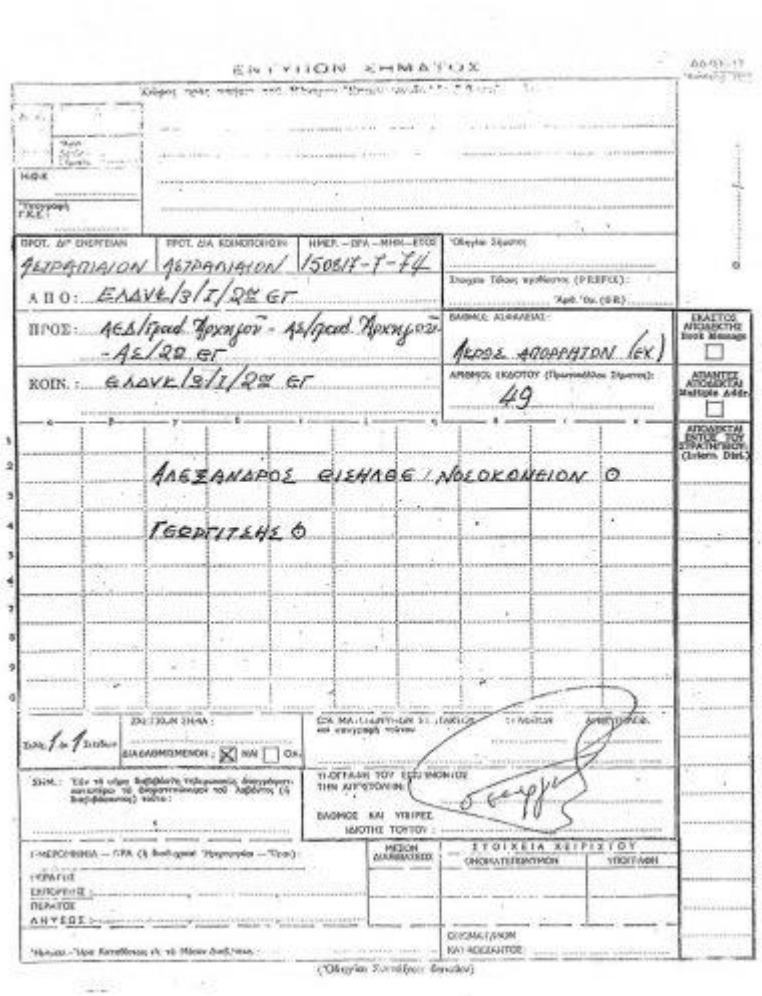

Ο Γεωργίτσης, άνθρωπος του Ιωαννίδη, είχε αναλάβει να συντονίσει τις επιχειρήσεις του πραξικοπήματος από το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ. Κι αυτό γιατί

δεν ήταν ασφαλές το ΓΕΕΦ, που βρισκόταν δίπλα στο Αρχηγείο Αστυνομίας και κοντά στο στρατόπεδο του Εφεδρικού Σώματος. Στην αίθουσα επιχειρήσεων της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου, είχαν από το πρωί (5.00 π.μ.) συγκεντρωθεί τα «μεγάλα κεφάλια», για να καθοδηγήσουν το πραξικόπημα. Εκτός από τον Γεωργίτση παρόντες ήταν ο υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ, Κ. Παπαγιάννης (ο Διοικητής βρισκόταν στην Αθήνα) και ο Σωτήριος Λιανάς, ο οποίος προοριζόταν να αντικαταστήσει τον Γεωργίτση. Ο τελευταίος υπέγραψε τη διαταγή με το συνθηματικό «Αλέξανδρος εισήλθεν εις Νοσοκομείον. Άμεσος εφαρμογή του σχεδίου Αφροδίτη-3». Το σήμα κοινοποιήθηκε και προς το αρχηγείο των Ελληνικών Ενόπλων στην Αθήνα, από όπου ήταν και οι διαταγές και οι σχεδιασμοί.

Ημερομηνία 15-7-74 ώρα 8.17 το πρωί, αριθμός πρωτοκόλλου σήματος 49.

Το πραξικόπημα εκδηλώθηκε σε ώρα κατά την οποία γνώριζαν πως ο Μακάριος θα βρισκόταν στο γραφείο του στο Προεδρικό. Γεωργίτσης και Κομπόκης είχαν μελετήσει τις κινήσεις και τις συνήθειες του Μακάριου συνυπολογίζοντας άλλους παράγοντες. Στόχος τους ήταν να τον συλλάβουν ή να τον σκοτώσουν.

Στο πραξικόπημα είχαν εμπλακεί πολλές μονάδες της Ε.Φ. και της ΕΛΔΥΚ ενώ πρώτοι στόχοι ήταν το Προεδρικό, το ΡΙΚ, η ΑΤΗΚ… Την επιχείρηση στο Προεδρικό ανέλαβε ο διοικητής των Καταδρομών Κωνσταντίνος Κομπόκης.

Η διαφυγή του Μακάριου

Περίπου 20 λεπτά μετά την εκδήλωση της επίθεσης εναντίον του Προεδρικού, ο Πρόεδρος Αρχιεπίσκοπος Μακάριος —με προτροπή των συνεργατών του— εγκατέλειψε το Προεδρικό Μέγαρο από τη δυτική πλευρά. «Οι συγκυρίες ορισμένων γεγονότων, η ηρωική αντίσταση της Προεδρικής Φρουράς και τμημάτων του Εφεδρικού, αλλά και η αποφασιστικότητα και η ψυχραιμία του Προέδρου Μακαρίου συνέτειναν στη διάσωσή του. Η εξουδετέρωση του 9ου Τακτικού Συγκροτήματος από τον λόχο του Εφεδρικού και του λοχαγού Τάκη Τσαγκάρη, ήταν σημαντική. Ο διάδρομος από τη δυτική πλευρά του Προεδρικού έμεινε ανοικτός, από όπου και μπόρεσε να διαφύγει ο Κύπριος Πρόεδρος. Η ημίωρη, επίσης, καθυστέρηση των αρμάτων μάχης της 23ης ΕΜΑ και αυτών της Κοκκινοτριμιθιάς, βοήθησαν, ώστε η δυτική πλευρά του Προεδρικού να μείνει ακάλυπτη για τόση ώρα όση ήταν αρκετή για να κινηθεί ο Μακάριος και να εξέλθει ζωντανός από την κόλαση πυρός, που έζωσε το Προεδρικό (Ν. Νεάρχου, «Μακάριος Δραματική Πορεία», τόμος Β΄, σελ. 61).

Συνοδευόμενος από άνδρες της προεδρικής φρουράς, ο Μακάριος κινήθηκε προς

την οδό Προδρόμου διαμέσου της κοίτης του παρακείμενου ποταμού. Επί της οδού Προδρόμου σταμάτησαν διερχόμενο αυτοκίνητο και σε αυτό επιβιβάσθηκαν ο Αρχιεπίσκοπος και οι συνοδοί του Νίκος Θρασυβούλου, Ανδρέας Ποταμάρης και Ανδρέας Νεοφύτου. Το αυτοκίνητο κινήθηκε δυτικά με κατεύθυνση το Μετόχι του Κύκκου. Όμως σε μερικές εκατοντάδες μέτρα ακινητοποιήθηκε λόγω έλλειψης καυσίμων. Ο Αρχιεπίσκοπος και η συνοδεία του, αφού διάνυσαν μερικές δεκάδες μέτρα πεζοί, επιβιβάσθηκαν σε αναπηρικό αυτοκίνητο. Σε μικρή απόσταση από το Μετόχι του Κύκκου συναντήθηκαν με τον Λοχαγό Ν. Παστελλόπουλο, αξιωματικό του Εφεδρικού Σώματος, ο οποίος προστέθηκε στη συνοδεία με δεύτερο αυτοκίνητο και στη συνέχεια κινήθηκαν προς το χωριό Κλήρου. Στην Κλήρου, αφού πραγματοποίησαν ολιγόλεπτη στάση στο σπίτι του Νεοκλή Μαλέκου, επιβιβάσθηκαν σε άλλο αυτοκίνητο και κινήθηκαν προς το μοναστήρι του Κύκκου και από εκεί κατέληξαν στην Πάφο όπου το απόγευμα ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εκφώνησε τον γνωστό του λόγο από τον Ελεύθερο Ραδιοφωνικό Σταθμό Πάφου, που είχε οργανώσει ο Νίκος Νικολαΐδης.

Στη Λευκωσία, ο Νικόλαος Σαμψών, εκδότης της εφημερίδας «Μάχης» και βουλευτής ορκίσθηκε από τον καθαιρεμένο Μητροπολίτη Πάφου Γεννάδιο το απόγευμα της 15ης Ιουλίου. Ο Νικόλαος Σαμψών παρέμεινε στην εξουσία για οκτώ μέρες. Πέντε ημέρες μετά το πραξικόπημα εισέβαλε η Τουρκία, το παζλ είχε συμπληρωθεί. Το απόγευμα της 16ης Ιουλίου ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος μεταφέρθηκε με ελικόπτερο των Βρετανικών Βάσεων στο Ακρωτήρι και από εκεί διαμέσου της Μάλτας στο Λονδίνο. Προηγήθηκε σύσκεψη στη Μητρόπολη Πάφου στην οποία έλαβαν μέρος, μεταξύ άλλων, ο τότε Μητροπολίτης Χρυσόστομος (μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος), και ο Έπαρχος Πάφου Στεφανίδης. Όλοι είχαν παροτρύνει τον Αρχιεπίσκοπο να εγκαταλείψει την Κύπρο για λόγους ασφάλειας. Πραγματοποιήθηκε επαφή με τον Διοικητή της Ειρηνευτικής Δύναμης στην Πάφο (φινλανδικό απόσπασμα) και διευθετήθηκε η αναχώρησή του με ελικόπτερο. Από τις βρετανικές βάσεις ταξίδευσε προς τη Μάλτα και από εκεί στο Λονδίνο.

Σχέδιο πρόκλησης αστάθειας πριν από το πραξικόπημα

Σύμφωνα με το πόρισμα του Φακέλου της Κύπρου της κυπριακής Βουλής, η χούντα στήριξε την ίδρυση και τη δράση της ΕΟΚΑ Β, την οποία χρησιμοποίησε για την πρόκληση αστάθειας και αποδυνάμωσης του Μακαρίου, ώστε να δικαιολογηθεί η διενέργεια του πραξικοπήματος. Απέτρεψε την πολιτικοποίηση της οργάνωσης και κατά την περίοδο πριν από το πραξικόπημα την εξώθησε σε έξαρση της εμφύλιας διαμάχης. Χρηματοδότησε και καθοδήγησε μερίδα του κυπριακού Τύπου σε μία

πρωτοφανή προπαγάνδα, εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και υπέρ των επιλογών της.

Παρακίνησε τους τρεις Μητροπολίτες να προχωρήσουν σε αντικαταστατική καθαίρεση του Μακαρίου, προκαλώντας μείζονα εκκλησιαστική κρίση και περαιτέρω διχασμό του λαού. Σχεδίασε την πραγματοποίηση τον Φλεβάρη του 1972 πραξικοπήματος σε βάρος του Αρχ. Μακαρίου, το οποίο ματαιώθηκε την τελευταία στιγμή λόγω αποκάλυψης του σχεδίου στις αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Περαιτέρω στο πόρισμα αναφέρονται τα εξής:

Προχώρησε σε άτυπη συμφωνία συνεργασίας με την Τουρκία για την ανατροπή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και επιβολή λύσης αρεστής στις δύο χώρες και τους συμμάχους τους. Από επίσημο έγγραφο του Ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών επιβεβαιώνεται ότι Ελλάδα και Τουρκία, με τη σύμφωνη γνώμη ίσως και την υποστήριξη και προτροπή των ΗΠΑ, ΝΑΤΟ, είχαν συζητήσει το ενδεχόμενο συνεργασία τους, με στόχο την ανατροπή του Αρχ. Μακαρίου και την επιβολή ΝΑΤΟϊκής λύσης στο Κυπριακό. Η σύνοδος των υπουργών Εξωτερικών της συμμαχίας στη Λισαβόνα τον Ιούνιο του 1971, φαίνεται ότι απετέλεσε κρίσιμης σημασίας γεγονός για τα όσα επακολούθησαν για το Κυπριακό.

Αυτόπτης μάρτυρας

Ακούγεται σε ηχητικό η προδοσία

Η συνεννόηση μεταξύ χούντας και Άγκυρας, με τη μεσολάβηση της Ουάσινγκτον, επιβεβαιώνεται, μεταξύ άλλων τεκμηρίων, με το ηχητικό που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Αλέξη Παπαχελά, «Ένα σκοτεινό δωμάτιο 1967-1974» και το οποίο πρόσφατα είδε το φως της δημοσιότητας, με την κυκλοφορία της έρευνας.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ταξίαρχος Διοικητής ΕΣΑ: Την ξέρουμε τη λύση, κύριε Πρωθυπουργέ. Αυτοί θα βγούνε στην Κερύνεια. Αυτό που θέλουν οι Τούρκοι το κάνουν.

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Πρωθυπουργός: Όχι, αν τους σταματήσουμε.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ταξίαρχος Διοικητής ΕΣΑ: Μα θα τους σταματήσουμε μετά. Αφού πάρουν το λιμάνι, την Κερύνεια κι ενώσουν τη Λευκωσία, θα σταματήσουν. Γι’ αυτό είμαστε σίγουροι.

Τα όποια άλλα σχόλια περισσεύουν. Ακούγονται όλα στο ηχητικό!

Πηγή: philenews.com/ Κώστας Βενιζέλου

Διαβάστε επίσης:

15 Ιουλίου 1974: Η ημέρα που άνοιξε την “κερκόπορτα” στον Αττίλα – 50 χρόνια από το προδοτικό πραξικόπημα